

Estetik och fotografi -- Del tio --

Att vara konstnär

av

Alain Briot

Översättning från engelska: Per Stymne, per.stymne@home.se

www.beautiful-landscape.com

Innehåll

1. Inledning
2. Att vara konstnär är att skapa fritt
3. Att vara konstnär är en livsstil, inte något tillfälligt
4. Att vara konstnär betyder inte att man tjänar något på det
5. Att vara konstnär innebär inget tvång att ställa ut eller publicera
6. Att vara konstnär är att ha en publik
7. Att vara konstnär är att uppskatta konst
8. Att vara konstnär är att ge svar på tal när de säger "konstnärer har det bra"
9. Att vara konstnär är inte att vara konstkritiker
10. Och det här med talang?
11. Övningar

Att vara konstnär

1. Inledning

Det här är nog den mest svårskrivna essän i serien *Fotografi och estetik*. Det innebär dock inte att de förra essäerna var lättskrivna, men ju för varje art har det blivit alltmer krävande. Det beror kanske på att de första essäerna, *Exponering*, *Filmval* och i viss mån *Att se fotografiskt* handlade om någorlunda handfasta saker. Sen har vi gradvis glidit över mot mer svårgripbara ämnen som *Att gallra och behålla*, *Bygga upp en portfolio* och nu senast *Att utveckla en personlig stil*, där det mer handlar om ens personliga synsätt.

Nu i slutet av serien har det i mycket varit knepigt att ur mina egna erfarenheter vaska fram det matnyttiga för den som inte har några egna erfarenheter att luta sig mot. Det känns som om jag har lyckats med det, trots att det gällt något så känsligt som personlig stil. Det har inte varit enkelt, som att gå på lina, men det har gått.

Att formulera vad det innebär att vara konstnär är tiofalt svårare. Först trodde jag att det var samma sorts svårighet som i de tidigare essäerna. Där var det svåra att det var ämnen som det inte fanns så mycket skrivet om, så jag blev tvungen att starta från noll. Den här essän, *Att vara konstnär*, har varit mycket svårare att skriva; ämnet är helt enkelt mer svårgripbart.

Varför? Jo, av tre skäl:

För det första är det svårt att definiera vad en konstnär egentligen är. Det ligger i sakens natur att konstnärskap är svårt att klassificera, om det över huvud taget går. Att definiera vad en konstnär blir en utmaning, rentav en vansklig sådan. Man kommer fram till att det finns lika många "definitioner" av vad det är att vara konstnär som det finns konstnärer. Visserligen kan man kanske hitta en del gemensamma drag hos oss konstnärer, och hur de dragen påverkar vår tillvaro, eller hur vi värderar dragen i förhållande till varandra, vilka vi tycker är mer eller mindre framträdande. Det beror på vår egen situation, personlighet och tidigare erfarenheter. Den som alltid varit konstnär ser inte heller på saken på samma sätt som den som börjat inse att man faktiskt kan bli konstnär. Hur man än vänder och vrider saken är alla konstnärer unika som personligheter, och alla har olika åsikter om vad en konstnär egentligen är.

För det andra är konstnärskap inte något som man kan vara vid sidan om. Det är en livsstil och ett yrke. Vem som helst kan förstås klara av några av de saker som krävs av en konstnär: att se fotografiskt, att gallra och behålla, skapa en portfolio eller utveckla en personlig stil. Att syssla med foto som konstform innehåller dock så mycket mer, så att det inte räcker med att vara konstnär då och då. För att vara, eller att bli, konstnär krävs det verklig hängivenhet.

För det tredje anade jag inte hur svårt det skulle bli att skriva om det gör till vardags. Det är en sak att göra något på intuition, och något helt annat tala om hur man gör det. Efter att ha skrivit den här essän vet jag att det går bra att vara konstnär även om man inte kan beskriva precis vad det innebär.

Det här hade jag faktiskt ingen aning om när jag satte mig att skriva, utan det tog flera månader innan jag insåg svårigheterna. Jag tyckte att det var väldigt oroande, eftersom artikelserien bygger på att du, läsaren, själv ska få nytta av det som jag skriver om. Poängen

har ju varit att läsarna, som kanske stöter på nya saker i varje essä, ska kunna tillämpa det nya om de lägger ned den tid och det arbete som behövs.

Nåväl, jag måste ju blir klar med essän, och därför har jag tagit mig en del friheter. Jag måste helt enkelt det för att undvika att komma med intetsägande klyschor om vad det innebär att vara konstnär. Därför säger jag klart och rakt på sak: den här essän uttrycker enbart min egen uppfattning om vad det är att vara konstnär. Du kanske tycker annorlunda. Min uppfattning är inte den enda rätta, och din kan vara precis lika giltig.

Antelope Canyon Panorama I
Fuji 617, Fujinon 90 mm, Provia 100F

Här behövs det en till kommentar: jag bara skriver utifrån mina egna erfarenheter, och jag har rejält med erfarenheter av att vara konstnär. Jag har funderat mycket och länge på vad det innebär. Jag har bemödat mig om att få med alla aspekter av konstnärskapet. Jag har ägnat lång tid, ibland år, för att väga skäl för och emot innan jag har bestämt mig för vad jag tycker i olika frågor. Det här kanske låter som en överflödigt kommentar, eftersom jag inte talar om vad det är som jag har övervägt. Så är det inte, men om det tycks så just nu så kan du bara läsa vidare. Sen kan du hoppa tillbaka och läsa det här en gång till.

Innan vi går vidare är det en sak som du ska komma ihåg: att det är en konstnär som skriver det här. Essän i sig förkroppsligar det som tillhör konstnärskapet, i min mening. Det faktumet kanske visar sig vara viktigare än själva innehållet, och en konsekvens av de drag som utmärker just en konstnär.

Fortsättningen handlar om min uppfattning av vad det innebär att vara konstnär. Uppfattningarna grundar sig på både på min egen erfarenhet och mina egna funderingar, samt på diskussioner med andra konstnärer, och med mina vänner. Tänk också på att den här essän också är den första av två, som visserligen kan läsas var för sig, men som egentligen hör ihop. Längre ner ska jag förklara varför jag delat upp dem i två, nämligen *Att vara konstnär* och *Att leva på att vara konstnär*.

Och nu ger vi oss ut på djupt vatten och dyker rakt ned till min uppfattning och vad det egentligen är att vara konstnär.

2. Att vara konstnär är att skapa fritt

I konsten finns inga måsten, för konsten är fri.
Vassilij Kandinskij

I min förra essä, *Att utveckla en egen stil*, såg vi att en egen stil är en fråga om ens personlighet. I den här essän kommer vi att se att det att vara konstnär har en direkt koppling till personligheten, att finna uttryck för sin personlighet. Eller kortare sagt:

En egen stil är en fråga om personlighet.
Att vara konstnär innebär att man uttrycker sin personlighet genom konsten.

Friheten att uttrycka sig fritt är det centrala i konstnärskapet. Vi ska se vad det innebär, och hur man kan få utrymme för kreativ frihet.

Antelope Glow
Canon 300D, 17-40 F4 L

Jag tycker att Antelope Canyon i Arizona, USA, är ett av det bästa ställen som finns för den som ska utveckla sin fotografiska kreativitet. Varje gång jag åker dit ser jag helt nya motiv. Den här bilden är inget undantag, eftersom jag inte tidigare hade sett just det här motivet, med de möjligheter till bildkomposition som gavs av det närmast glödande ljuset.

Att vara konstnär innebär frihet att uttrycka sin personlighet genom konsten. Visst kan man uttrycka sin personlighet på många sätt, men för att räknas som konstnär måste man göra det konstnärliga medel. Det leder fram till frågan "vad är konst?" Ja, sannerligen. Men den frågan behandlar jag i en annan essä, och därför följer vi inte det spåret nu. Här och nu nöjer vi oss med att konstatera att fotografi är en konst, och att vi har valt just fotografi som medel för vår betraktelse i den här essän. En konstnär kan förstås uttrycka sig genom flera konstformer, och att vi här koncentrerar oss på fotografi innebär inte att en konstnär inte kan få utlopp för kreativiteten även på andra sätt.

Som jag ser det är det svåraste i konstnärskapet att man verkligen förnimmer sin frihet att uttrycka sig. Näst svårast är att vidga vyerna så att man kan uttrycka alltmer av sin personlighet, av sina särdrag. Varför är det här så svårt? Därför att det finns en hel del hinder på vägen. Så låt oss nu ta en titt på vilka hindren är.

Folk berättar ofta för mig att de vill bli konstnärer. Sen fortsätter de med att tala om allt som de tror att de inte klarar av. Resonemanget brukar låta ungefär så här: "Jag vill bli konstnär. Men, jag kan förstås inte göra si, eller så, och absolut inte på det sättet." Och så vidare. Kruket med den inställningen är att folk redan innan de försöker att bli konstnärer ställer upp en massa hinder som begränsar deras möjligheter som konstnärer. De börjar sin konstnärskarriär med att begränsa sin frihet inom konsten.

Konst handlar om frihet och kreativt skapande. Att vara konstnär handlar först och främst om friheten att skapa. Det handlar om att uttrycka det man bär på i sitt inre, att finna uttryck för det som ingen annan har uttryckt, eller funnit uttryck för på ett annat sätt. Det handlar om att finna uttryck för det man vill eller till och kanske till och med måste finna uttryck för. Om man startar sin konstnärsbana med att radda upp alla det-går-inte så kringsskar man sin skaparkraft när man istället borde vidga den.

Visst finns det saker som man inte kommer runt, och det gäller även undertecknad. För länge sen bestämde jag mig till exempel för att inte skildra de negativa sidorna av tillvaron i mina foton. Å andra sidan begränsar det inte min frihet, utan snarare preciserar det min personlighet. När frågan kommer på tal svarar jag inte "jag klarar inte av att ta den sortens bilder". Istället säger jag "jag har bestämt mig för att inte ta den sortens bilder". Med andra ord skulle jag mycket väl kunna ta bilder med negativa motiv, men hittills jag har valt bort den sortens motiv. I framtiden skulle jag mycket väl kunna ändra mig, om det skulle falla mig in. Jag vet att om jag skulle börja ta den sortens bilder så skulle det kunna bli riktigt bra bilder. Kort sagt, och för att runda av resonemanget, här handlar det bara om ett högst personligt val att inte ta en viss sorts bilder.

Som konstnär kan man mycket väl fatta beslut av den typen när det gäller ämnen som man tycker bär emot, eller stilar som man ogillar eller en viss kategori av motiv.

Däremot går det inte för sig att man väljer bort saker som man anser att "bara en mästare kan ta den sortens bild", eller "det där klarar jag inte av" eller "det funkar inte med min stil", eller att man utesluter vissa saker för att "så långt når jag aldrig". Innan man drar upp gränser ska man ifrågasätta varför man gör det. Är det för att man a) har moraliska betänkligheter, eller b) känner sig för oerfaren och osäker på sina kunskaper och sin förmåga? Så som jag ser det är a) förstaeligt, medan b) kräver att man gräver djupare i sina motiv. Resonemanget enligt b) måste redas ut och sen förpassas till den skräphög av "kreativitetshinder" som alla konstnärer dras med.

3. Att vara konstnär är en livsstil, inte något tillfälligt

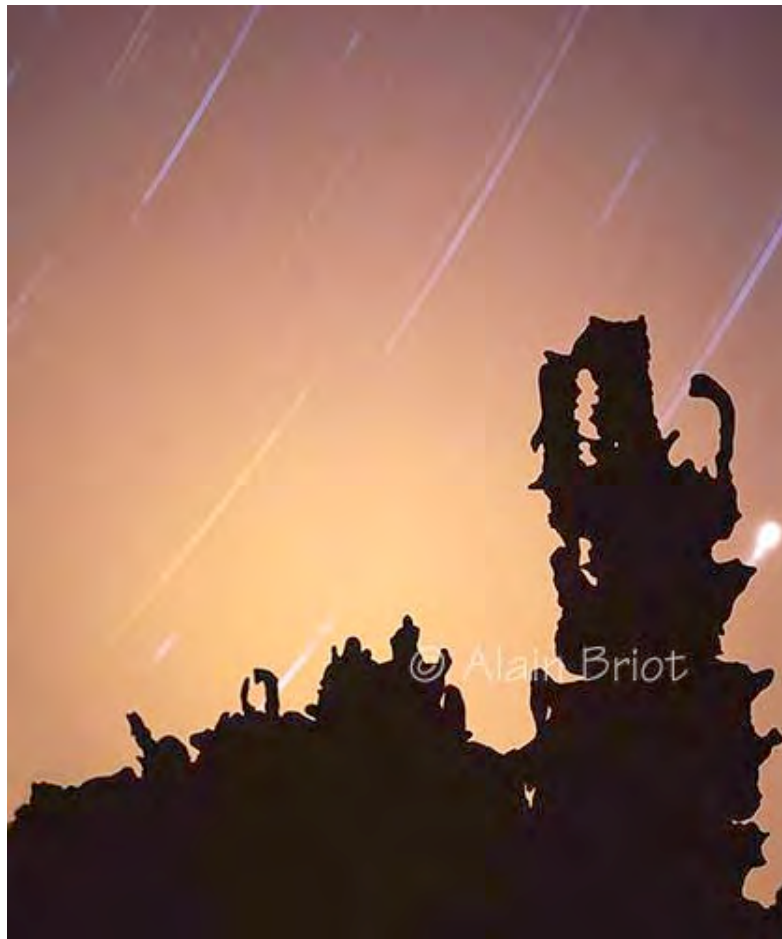
Vid olika tillfällen ser man med olika blick. Man ser annorlunda på morgonen än på kvällen. Det man ser beror också på ens sinnestämning. Därför kan man se ett motiv på många sätt, och det är det som gör konsten så spännande.

Edvard Munch

Konst är en livsstil, inte en verksamhet. Konsten och livet går ihop. Det går inte att vara konstnär utan att leva ett konstnärsliv:

Att vara konstnär betyder att ha en livsstil som gör kreativitet och konst till ens vardag.

Det går inte att vara kreativ åtta timmar om dagen, från 9 till 5. Det går inte heller att schemalägga sin kreativa tid till, säg klockan 16-17. Javisst går det att boka in den tiden i almanackan eller fickdatorn, fast då återstår att se om inspirationen verkligen infinner sig på givet klockslag.

Celestial Star Trails ("Stjärnspår")
Linhof Master Technica, Rodenstock 210mm, Provia 100F

Det finns ingen gräns för hur många bilder det går att skapa av ett och samma motiv. Jag hade aldrig sett just den här möjligheten till komposition förr, på den här platsen, utan följde bara min kreativa sida när jag beslöt mig för att bygga kompositionen på stjärnspår.

Konstnärens musa dyker upp bara när hon vill, och inte nödvändigtvis på "arbetstid". Därför blir det väldigt svårt att schemalägga tid för kreativitet på samma sätt som ett avtalat möte. Visst kan man pröva. Men det är ingen garanti för att man kommer att känna sig kreativ just då. För att bli garanterat kreativ måste man bli medveten om när de kreativa impulserna kommer, och lägga upp schemat efter dem. Det fungerar inte att boka in kreativiteten 15-16 och pappersvändandet till 16-17.

Att vara konstnär innebär därför att ha en livsstil som gynnar kreativitet, impulsivitet och frihet. Eftersom det här lär krocka med andra saker gäller det att lära sig hur man ordnar tillvaron så att det går att undvika krockarna.

Det går faktiskt. Särskilt inom landskapsfotografi, där workshoppar och fotoexkursioner är ett ypperligt sätt att schemalägga tillfällena att vara kreativ. En workshop är helt enkelt tid som man reserverar för just fotografi, oftast någon annanstans än där man bor, och där man träffar likasinnade som har ungefär samma mål och intressen. En workshop är kreativ tid, utan vardagens begränsningar. Det är tid där man kan ägna sig helt att fotografera och skapa konst. Själva vitsen med en workshop är att ge deltagarna så mycket kreativ tid som möjligt.

4. Att vara konstnär betyder inte att man tjänar något på det

Edra tavlor skulle ha varit färdiga för längesedan om det inte vore så att jag varje dag måste göra något som jag tjänar pengar på.

Edgar Degas i *Brev till Jean-Baptiste Faure*, en samtida konstsammlare, 1877.

Det är en vida spridd fördom att en "riktig" konstnär måste kunna leva på sin konst. Så som jag ser det innebär inte konstnärskapet att man nödvändigtvis tjänar på det. Att skaffa sig inkomster från vad det nu vara månne, konst eller något annat, det är att vara entreprenör, affärsman med mera. Det är inte att vara konstnär. En konstnär är något annat, som jag skrev ovan:

Att vara konstnär är friheten att uttrycka sin personlighet genom konsten.

Man kan mycket väl vara konstnär utan att behöva sälja något, för enligt min definition finns det ingen direkt koppling mellan att vara konstnär och att sälja sin konst. Det ena förutsätter inte det andra.

Själv blev jag konstnär långt innan jag började att tjäna pengar på min konst, och jag kommer att fortsätta att vara konstnär även om jag slutar att tjäna på min konst. Det är här en väldigt vanlig situation. Barn skapar sin konst utan att ens tänka på att sälja den. När de växer upp och märker att de skulle kunna tjäna pengar på sin konst så väljer de att antingen skapa och sälja eller att skapa men inte sälja.

Min bestämda uppfattning är att det är två skilda saker att skapa konst och att sälja konst. Det är därför som jag bestämde mig för att skriva två essäer på temat att vara konstnär: *Att vara konstnär*, som du läser just nu, respektive *Att leva på att vara konstnär*, som är nästa - den 11e

- essän i den här serien. Det var nödvändigt för att vi ska kunna skilja mellan att *skapa konst* och att *sälja konst*.

Den här insikten slog mig efter att jag många gånger fått frågan om hur kan man leva på att vara konstnär. Det tog mig årtal att inse att det egentligen var två frågor, förklädda till en. Den första löd "Hur blir man konstnär?", och den andra "Hur kan man tjäna pengar på sin konst?" Det finns faktiskt ingen koppling mellan frågorna. Svaret på den första är den här essän. Den andra frågan borde rätteligen omformuleras till "Duger jag till konstsäljare?", och den besvarar jag i nästa essä.

Det är inte förmågan att sälja som definierar en som konstnär. Förmågan att sälja definierar en som affärsman. Alltför ofta kopplar man ihop de två sakerna. Säljandet har inget med konstnärskapet att göra. Det enda som har med konstnärskapet att göra är att man känner sig fri att uttrycka sin personlighet genom konsten.

Round Rock Clouds, Navajoland
Linhof Master Technika, Fuji 90mm, Provia 100F

Bilden är en del av min portfolio *Navajoland* från 2004. Idén till motivet med klippan och molnen fick jag 1987. Då hade jag bara en 35 mm-kamera med mig när såg liknande moln hänga över klippan. Det dröjde nio år innan jag fick se samma scen igen, men då hade jag med mig en storformatskamera.

5. Att vara konstnär innebär inget tvång att ställa ut eller publicera

Det ryktas att mina vänner förbereder ännu en utställning i år, men jag får nog avböja eftersom jag inte har något som är värt att visa.

Claude Monet

Att vara konstnär innebär inte att man måste tjäna pengar på det, och inte heller att man är tvungen att ställa ut eller låta publicera sina verk. Nu gör ju de flesta så i alla fall, fast det inte är ett tvång för en konstnär. Det är som sagt vanligt, man alls inte nödvändigt.

Det här måste den som ska börja sin konstnärsvägar förstå, liksom den som av något skäl varken vill eller kan ställa ut. För att ställa saken på sin spets menar jag, att den som till nästan varje pris försöker få ett galleri eller museum att ställa ut sin konst riskerar att stöta på enorma svårigheter. Det kan vara så avskräckande att man - felaktigt - drar slutsatsen att "konst är inget för mig".

Jag säger "felaktigt", eftersom bristen på framgång i så fall beror på att man är oerfaren som konstutställare. Det har inget att göra med förmågan att skapa konst. När man väl har kommit så långt att man kan fylla en hel utställning har man nog också hunnit bli hyggligt driven som konstnär. Och då, vilket är det centrala för en konstnär, har man ju skapat konst.

Visst kan det ligga något i tanken att man inte får ställa ut för att ens konst inte är tillräckligt bra. Kanske är det så, kanske inte. Det kan finnas många skäl till att gallerier, museer och andra inte vill ställa ut ens verk. Det kan bero på att din konst inte passar in i deras profil, att de är fullbokade åratal framåt, att de bara ställer ut verk av kända konstnärer, att bilderna inte är ramade och glasade och att de inte vill kosta på det, eller på att de tror, rätt eller orätt, att konsten är osäljbar. Och så vidare. Lägg märke till att det här inte har något med konstnärliga kvaliteter att göra. Det handlar istället om den kommersiella sidan av fotografi, något som vi tar upp i nästa essä, eller med vad man menar med begreppet publik, vilket vi reder här nedan.

Monument Valley Shadows

Linhof Master Technica, Rodenstock 150mm, Provia 100F

Så här faller ljuset bara två gånger per år, förutsatt att det är molnfritt. Jag har sett andra foton som visat bara den vänstra klippan, Left Mitten, men jag ville fånga ljusspelet där skuggan från den vänstra klippan faller på den högra.

6. Att vara konstnär är att ha en publik

En bild innehåller alltid två människor: fotografen och betraktaren
Ansel Adams

Studenter brukar ha svårt för tanken på en publik. När jag föreläste i grundkursen i skriftlig framställning vid Northern Arizona University och Michigan Technology University var det ursvårt att få studenterna att begripa att de måste skriva för en bestämd läsekrets. När jag frågade vilka de vände sig till blev svaret ofelbart ”alla som vill läsa det”. Vad de i själva verket menade var att jag, i läraren, som var läsekretsen. Vem annars skulle läsa det de skrev? Det var inte det svar jag ville ha, så jag lät dem beskriva i detalj vem som var läsare, hur läsaren var klädd, läsarens jobb, bil, bostad... ja, ni fattar. Trots det fortsatte de att skriva just för mig, eftersom de utgick från att det var jag som skulle sätta deras betyg.

Det var då det, och nu kan man skratta åt historien. Men hur ser du själv på saken: vilken är just din publik? Åt vem tar du dina bilder, och vem vill du skall se dina bilder? Det brukar jag fråga när jag håller kurser, och svaret blir ofta att man tar bilderna för sig egen skull. De säger att de inte bryr sig om vad andra tycker. Trots det visar de alltid, utan undantag, upp sina foton för mig och alla kursdeltagarna, och frågar vad vi andra tycker.

Motsägelser tyder på problem, och inställningen ovan är motsägelsefull. Om man skapar något enbart för sitt eget höga nöjes skull, varför ska man då bry sig om vad andra tycker? Själv bryr jag mig inte om ifall en fotograf skapar bara för sig själv, och aldrig visar bilderna för andra. Men jag blir brydd när någon som säger sig skapa för sig själv frågar andra vad de tycker, och sen må de vara kursdeltagare eller vad som helst.

Det händer också att fotografer resonerar precis som studenterna på skrivkurserna: de fotograferar för alla som kan tänkas vilja se bilderna. Precis som studenterna på skrivkurserna blir de sen osäkra på vem som är publiken, och då backar de och säger att de inte vill lyfta fram eller utesluta någon, och säger att de fotograferar för alla som kan komma att tycka om bilderna. På frågan om vem de visar sina bilder för någon blir svaret i regel att publiken är en trång krets av familjemedlemmar, eller andra fotografer, eller folk som de träffar genom jobbet.

Så här tycker Al Weber, en nära vän och medhjälpare till Ansel Adams – och bättre än så kan man inte säga det:

Ingen konstnär når alla. Det är ett känt faktum att de mest framgångsrika konstnärerna är de som har en publik som de känner och riktar sig till direkt. Att försöka behaga eller nå alla vore som att göra vykort som passar till snabbmat.

Photographic Novels, the work of Martin Blume. Al Weber, maj 2002.

Likaså är det problematiskt med fotografer som hävdar att de inte behöver någon publik. Då undrar jag varför, eftersom jag anser att definitionen av en konstnär också innefattar

Att vara konstnär är att dela med sig till en bestämd publik.

Det här gäller även för en publik om en. Varför? Eftersom en konstnärskapet innefattar att man delar med sig med andra. Sen kan man i alla fall hävda att man själv är den enda i publiken, att man bara är ute i egen sak, och inte bryr sig om någon annan ser ens verk. Utmärkt, och det är för övrigt inte mitt problem. Men enligt mitt synsätt - att konstnärskapet innefattar att man *delar med sig av sin syn på tillvaron* - är man inte en konstnär om man själv är den enda i publiken och aldrig visar sina verk för andra. Då är man inte en skapande konstnär. För tänk efter noga - det är väl ytterst få som egentligen hör till den här kategorin? De flesta av oss visar upp våra verk för andra, låt vara för ett hur litet få som helst. Man inser också att när någon säger att det räcker med att de själva är den enda publiken så innebär det att de antingen är rädda för vad andra tycker, eller att de just då inte tål kritik.

Som konstnärer står vi i skuld till publiken, eftersom vi behöver en publik att kommunicera med. Vårt konstnärskap handlar om delaktighet och att få publiken tillfälle att bli delaktig i konsten. Som konstnärer står vi i skuld till publiken för att den ger oss möjligheten att dela vår konst och vår strävan, för att lyssna på oss och engagera sig i en dialog om konst. Men främst gäller det, med all respekt för publiken, för konstnären att vara lojal mot sin egen övertygelse. Därför är det viktigt att hålla i minnet att när man följer sin övertygelse, sina visioner, så kommer också publiken att förändras som en följd av att vi utvecklar och ändrar stil, metod, uttryck med mera.

7. Att vara konstnär är att uppskatta konst

Utan poeter, utan konstnärer, skulle människan snart tröttna på naturens enformighet.
Guillaume Apollinaire

I vårt samhälle är tycks det allmänt att det inte är något riktigt yrke att vara konstnär, och att konstnärer därför inte är till någon egentlig nytta, till skillnad mot läkare, jurister, ingenjörer eller andra som har "riktiga" yrken.

Ett syfte med den här essän är att utmana den uppfattningen. För det första, som vi har sett, innebär konstnärskapet inte nödvändigtvis att man lever på sin konst. Därmed punkterar man fördomen att en konstnärer behöver ett riktigt yrke. De kanske redan har ett riktigt yrke! För det andra måste vi inse att konsten är en lika viktig del av livet som alla andra. Vad skulle livet vara värt utan konst? Hur skulle livet te sig utan musik eller andra glädjeämnen, om våra parker och trädgårdar saknade form och innehåll, om det inte funnes smycken? Det här är bara några delar av tillvaron som är beroende av konst. Alltså är konst lika viktigt för oss som andra delar av tillvaron. Det första steget mot konstnärskap är att inse det. Man kan inte bli konstnär om man inte sätter värde på konst och på att konsten är viktig även i vardagen.

För mig är yrkesmässighet att kunna uppfylla yrkets krav. Med andra ord exempel kan man inte kalla sig för "ingenjör" utan att ha den utbildning, praktik, erfarenhet, befattning, ansvar med mera som förväntas av en ingenjör. Att vara ingenjör är alltså mycket mer påstå att man är det. Att vara ingenjör innebär att man ska kunna visa det i handling, prestationer och med den yrkesetik som förväntas av en ingenjör. Och samma sak gäller för alla andra yrken.

Märkligt nog förändras kraven när det gäller konstnärer. Varför? Jo, därför att de flesta är osäkra på vad som krävs för att vara konstnär: utbildning, övning, erfarenhet, befattning och andra krav. Osäkerheten beror på att man sällan talar om vilka yrkeskrav som gäller för

konstnärer, eftersom konstnärer är en minoritet och eftersom konstnärskapet innefattar saker som få människor känner till. Det finns också en osäkerhet om vad som egentligen gör konstnären yrkesmässig, något som sällan diskuteras och än mer sällan preciseras.

Spiderrock Sunset

Linhof Master Technica, Schneider 75mm, Provia 100F

Första gången som jag såg det här speciella ljuset var det strax innan solnedgången, och sekunderna efter sjönk solen under horisonten. Jag hann bara ta en enda bild med den kamera som jag råkade ha i handen. Ett halvår senare åkte jag tillbaka, när ljuset borde vara likartat, och då hade jag riggat upp en storformatare på 10x13 trots att det var mulet. Strax innan solnedgången lyste solljuset fram i någon minut eller två. Det här blev bilden från den solnedgången.

Låt oss nu lista vad som gör konstnären till en yrkesmänniska; ordningen är godtycklig:

- Utbildning
- Övning
- Hängivenhet
- Skicklighet
- Resultat
- Ansvar
- Anseende
- Integritet

Det här är strängt taget ingen skillnad mot vad som krävs i andra yrken. Grundkraven är som för andra yrken. Skillnaden ligger i folks uppfattning om vad konstnärskap handlar om.

Det är viktigt att folk tar en på allvar som konstnär. Om folk inte tycker att ditt konstnärskap är en "riktig" sysselsättning, så blir du inte heller tagen på allvar, blir inte respekterad, och det blir inte heller ditt verk. Då misslyckads du som konstnär. Konstnärens ställning och verksamhet undermineras. Om det inte går att få folk av det här slaget att ändra uppfattning gäller bara en sak, och det är att bli kvitt dem snarast möjligt. Framhärda inte, utan strunta i dem. Sök dig istället till folk som begriper vad en konstnär är, folk som respekterar dig, tar dig på allvar och är hjälpsamma.

Det är också viktigt att man inte får skuld känslor för att man är konstnär, eller för sin frihet att skapa, eller att man inte har ett "riktigt" jobb. Att vara konstnär är precis lika svårt som att ha vilket annat yrke som helst, möjligen svårare. Det är inte mer privilegierat, eller mer lyckat, än att ha valt ett annat yrke. Om någon försöker att ge en skuld känslor beror det nästan alltid på att de själva inte trivs med det de sysslar med och därför är avundsjuka på dig, som sysslar med det som du vill. Problemet är deras, inte ditt eller mitt. Det finns inga skäl till att man ska känna sig skyldig för att man har valt rätt. I värsta fall får man be dem att göra sina egna val, tänka om och böra göra saker de gillar, istället för att ge andra människor skuld känslor.

8. Att vara konstnär är att ge svar på tal när de säger "konstnärer har det bra"

*Man måste göra samma sak gång på gång, tio gånger, hundra gånger.
Inget i konsten får ge intryck av slump, inte ens rörelser.*

Edgar Degas

En vanlig missuppfattning är att framgångsrika människor har haft turen med sig. Den uppfattningen är särskilt smärtsam för konstnärer. Hittills har jag inte träffat en enda ingenjör som har beskyllts för att haft tur i sitt arbete. Broar, bilar, hus, kraftverk, maskiner, datorer, programvaror betraktas sällan som resultat av rena turen. De flesta förstår, utan expertkunskaper, att det behövs massor av tankearbete, kunskaper, utbildning, ansträngning, erfarenheter, planering, pengar och annat för att lyckas inom ingenjörskonsten.

När det gäller konst i allmänhet, och fotografi i synnerhet, så är det vanligt att man tror att det behövs tur för att ta bra bilder, särskilt riktigt bra bilder. Vid utställningar får jag ofta höra kommentarer som "Eftersom du brukar hålla till där [välj platsen själv!] så dyker väl turen

också upp förr eller senare", eller "Du kan ju inte planera vädret. Det gäller förstås att ha turen att befinna sig där och få allting serverat när det händer". Eller "Turen är väl en viktig del i ditt arbete, eller hur?"

Ofta utsträcker folk "turen" även till ens privatliv. Jag får ofta höra att "Du har haft tur som får göra det du gillar. Själv får jag gå och harva...", eller "Du har det bra som kan leva på det du gillar. Själv får jag gå och harva..."

Förr försökte jag tala om hur fel det var. Jag skaffade mig till och med en uppsättning citat, ordspråk och dräpande svar av typen "lyckan står den djärve bi", "tur är resultatet av förberedelser", "ju äldre jag blir desto mer tur tycks jag ha", "hur kan jag ha tur men inte du?", och så vidare.

Men förra året såg jag äntligen ljuset och fattade ett beslut som förändrade livet. Jag insåg helt enkelt att sådana diskussioner var lönlösa, och att det var inte ledde någonstans att diskutera tur, och att det vore bättre att fly än att illa fäkta. Ut åkte kloka ord och dräpande svar, och in åkte det nya standardsvaret "ja". När någon kommer med kommentarer om tur eller hur bra jag har det svara jag bara "ja". "Visst spelar turen en stor roll i ditt jobb?" - "Ja". "Sånt här går väl inte att planera, utan man måste väl ha tur?" - "Ja". "Du har det bra som får jobba med det du vill, men jag..." - "Ja". "Du har det bra som kan leva på det du gillar, medan alla andra..." - "Ja".

När jag började att svara "ja" på den typen av frågor hände två saker. För det första slapp jag tvånget att försvara och förklara mig. När man håller med till 100 procent finns det inget kvar att diskutera. Vi är helt överens. För det andra slutar de här ordväxlingarna lika tvärt som de börjar. Det är uppenbart att frågor av den här typen ställs för att man vill se hur jag reagerar, och när jag bara håller med försvinner intresset att fortsätta.

Märkligt nog hände något helt annat. När jag svarat "ja" backade många till kommentaren "Tja, jag antar att det inte är så lätt som det verkar". Eller "Turen är väl bara en del, för man måste väl veta vad man är ute efter". Med andra ord säger de just det som jag själv, förgäves, förr försökte få sagt. Av mitt raka "ja-svar, mitt ointresse för att diskutera saken, samt min villighet att svälja deras oförskämda påståenden drar de den helt riktiga slutsatsen att det inte är så enkelt.

Poängen är att om någon vill tro att ett helt liv av studier, hängivenhet, intresse, ansträngningar med mera beror på ren och skär tur, så är det inget att göra åt den saken. Det vore inte värt tiden och mödan. Då ägnar jag mig hellre åt att skapa konst. Ett gott skratt förlänger livet, och därför är det bara att skratta åt den här typen av befängda fördomar.

Men är jag då nöjd och belåten med det jag gör? Tja, varför bry sig? Ändrar det något? Nej! Jag måste fortfarande veta vad jag håller på med, fortsätta som förut, se till att jag kan och vet och engagerar mig och ligger i för att göra det som måste göras. Trivs jag? Om så, bara bra, det skadar inte. Varför kämpa? Varför ska jag inte frigöra mig från tanken att mina verk är resultatet av hårt arbete? Om vissa ser mina verk som resultatet av tur så är det väl inget fel i det. Det kanske är så enkelt att tur bara är ett annat ord för *inspiration*.

Slutklämmen blir att det kvittar hur man gör god konst. Det som räknas är att man gör god konst, och att den finns. Jag kan leva med att somliga förklarar konstnärlig kreativitet med tur. Att andra istället kopplar ihop god konst med talang kan jag också leva med. Likaså att vissa

drar till med förklaringen lyckliga omständigheter. Eller att framgången beror på att mina föräldrar gav mig en skyddad uppväxt och som gjorde att jag fick kunde odla mitt konstnärliga gehör. Och det är också i sin ordning med förklaringen att min framgång beror på årtal av övning för att öva upp talangen. Nå, varför svälja allt det här? Jo, därför att jag är konstnär, inte konstkritiker. Vad det ställningstagandet leder till ägnar vi nästa avsnitt åt.

Antelope Arch Light Shaft
Linhof Master Technica, Schneider 75mm, Provia 100F

Det här motivet har jag fotograferat många gånger, i olika ljus, men det här är första gången som jag har lyckats med att fånga knippet av solstrålar när det tränger ned genom valvet. Antelope Canyon ger otaliga möjligheter för kreativiteten, fast tekniska svårigheterna är i sanning en utmaning.

9. Att vara konstnär är inte att vara konstkritiker

*Målaren måste avgränsa sig till sin värv;
han ska ej svara med ord, utan med målningar.*

Paul Cézanne

Konstnär och konstkritiker är två skilda yrken. Den som är konstnär och visar sin konst för sin publik kommer att finna att publiken skriver, talar och kommenterar konsten. Det är inget att oroa sig för, det är något att välkomna. Undvik bara att etikettera eller förklara för mycket. Då tar man ifrån publiken nöjet att själv upptäcka något. Låt betraktarna själva upptäcka och tolka konsten på sitt sätt. Ge dem en rätten att tolka fritt. Den som begär konstnärlig frihet för att skapa ska förstås vara konsekvent, och ge betraktarna motsvarande frihet att tolka konst.

Som vi har sett definieras konstnärskapet som förmågan att skapa konst och att ha en livsstil som passar för konstnärligt skapande. Vad är motsvarande definition på en konstkritiker? För mig är en konstkritiker en person som, sedd på håll, har åsikter om vad som är bra och dålig konst. Kritikern ser på något sätt världen i svart och vitt, som något kluvet, där "bra" är det som kritikern gillar och "dåligt" är det kritikern ogillar. Att vara kritiker handlar inte om gråtoner, nyanser, eller skiftningar. Det handlar om gränsdragningar, om att ta ställning ... om att vara *kritisk*.

Den ideala konstkritikern kan förstås konsthistoria och teori, samt bildlära när det gäller bildkonst. En god konstkritiker har läst och kan sin Roland Barthes, John Berger, Walter Benjamin, Edwin Panovsky och fler därtill. Fast visst kan man ha läst dessa författare utan att för den skull vara konstkritiker, något vi snart ska se.

Här invänder kanske någon med att "Jag kan vara både - och. Jag behärskar konsthistoria och teori, och jag vet vilken konst som jag uppskattar eller inte. Jag tycker om att säga min mening till andra, och det anser jag ingår i att vara en fullödig konstnär." Så kan man säga, och visst är det så. Helt rätt.

Det knepiga är vad man räknar sig som. Är man i första hand konstnär, eller kritiker? Det är det som är knäckfrågan, och den är det upp till var och en att besvara. Själv är jag först och främst konstnär. Men, men, jag kan konstteori och har doktorerat i bildvetenskap, och har grundliga kunskaper i såväl konsthistoria som fotografisk historia, har tillbragt åtskilliga timmar med att fundera över vad som är konst. Dessutom har jag studerat många konstnärers verk i olika konstnärliga medier.

Jag har också bestämda uppfattningar om vilken sorts konst jag tycker om eller inte tycker om. Lägg märke till att jag inte säger "uppfattningar om vad som är bra och dålig konst". Det senare är en fråga för kritikerna. Det är bara det att jag för min egen del vet vad jag tycker om eller inte tycker om. Helt enkelt.

Jag talar dock gärna om vad jag tycker, men inte som kritiker. Jag gör det i egenskap av en lärare och konstnär som gärna delar med sig av sitt vetande. Till syvende og sist är jag först och främst konstnär, och i andra hand en lärare som kan konstvetenskap och konsthistoria. Jag är helt enkelt inte kritiker. Vad man vill vara, det är som sagt var upp till var och en att välja. Jag hjälper bara till med att visa på skillnaden mellan konstnärer och konstkritiker, sen är valet fritt.

Här bör man tillägga att många konstnärer är väldigt kritiska till sina egna verk. Blir de då kritiker? Mitt svar är att det beror på vad som ligger i självkritiken, vad den består i, vilka uttryck den tar sig.

Låt mig utveckla resonemanget. Det är både naturligt och väntat att en konstnär reflekterar över sitt verk. Det är ju så vi gör för att kunna bli bättre, utvecklas, gå framåt i största allmänhet. Vi måste tillåta oss att säga "Om jag gjorde om det här så skulle jag göra på ett annat sätt, till exempel så eller så." Eller "Tänk om klippan inte hade blivit så röd, eller vattnet så blått, det ska jag ändra på." Tänk på att vi då snarast tänker högt, och det är en del av den utvecklingsprocess som alla konstnärer går igenom.

Det här fungerar förstås inte alls i publika sammanhang. Tänk er att en fotograf håller ett föredrag där hon säger att hon misslyckats eftersom hon borde ha gjort så eller så, eller skulle ha lagt skärpan istället för oskärpan i förgrunden, eller ha skrivit ut bilden med en drivrutin från Imageprint istället för Epson, och så vidare. Den här attityden är tämligen vanlig, men den hör inte hemma hos en sann konstnär. Den visar bara att konstnären har blivit sin egen konstkritiker. Poängen är: ägna dig åt skapa konst och låt kritikerna bedöma konst! Ta inte jobben från dem. Om de "fel och brister" som du oroar dig för inte märks, så låt kritikerna hitta dem. Det borde de klara av. Om de inte hittar något så är din oro snarare ett uttryck för rädsla än för fel och brister.

Det som oroar dig betyder kanske inte ett skvatt för din publik. "Misstagen" beror nog mer på bristande självförtroende och egen osäkerhet än på fel och brister. Saken är den att hur drivna vi än är, tekniskt eller konstnärligt, så kan vi alltid bli bättre. Vänder man på steken så finns det alltid något som vi vill förbättra, något som inte är bra nog. Så är det bara, men låt kritikerna komma på det. Det är ju deras jobb. Ditt jobb, som konstnär, är att skapa konst. Deras jobb är att komma med konstkritik. Om du är medveten om dina brister, håll inne med det. Varför? Inte för att dölja sanningen, eller att vara ohederlig visavi konsten. Det du har gjort kan ju alla se i dina verk. Det går inte att dölja något inom bildkonsten, för den är ju definitionsmässigt visuell. Nej. Behåll "misstagen" i din konst för dig själv, för annars drar du bara publikens intresse mot "misstagen", vilket i sin tur försämrar deras möjligheter att ta till sig dina verk. Om du inte nämner misstagen kommer de nog inte att märka något, men om du nämner dem, så kommer de inte att tänka på något annat.

Så låt publiken och kritikerna sköta bedömningen. Och när du talar om din konst, nämn det som är bra och inte det som du kanske gjort fel eller tycker inte fungerade. Du kommer att bli förvånad över hur mycket de upptäcker som du inte ens har tänkt på, måhända för att du hade fullt upp med att leta efter "misstag". Glöm inte att misstag är själva grunden för konsten. Jag säger som Picasso, målet är inte att undvika misstag utan att renodla dem.

10. Och det här med talang?

Genialitet är förmågan att förnya sina känslor efter det dagen ger.
Paul Cézanne

En gång hade jag en diskussion med två av mina vänner. Den ena sa "Konst kan inte läras ut." Den andra sa "Konst kan läras ut". De frågade mig vad jag ansåg. Jag svarade att båda hade rätt, eftersom man inte kan lära ut talang, men att man å andra sidan måste lära sig om konst för att kunna dra nytta av den talang som kanske finns. Naturligtvis kan talang spela en avgörande roll för resultatet, att kunna skapa (eller inte skapa) ett mästerverk. Oaktat det går det inte att skapa något av verk av bestående värde om inte talangen paras ihop med gedigna kunskaper.

Vad är då talang? En definition är:

Talang är förmågan att dra mest nytta av de resurser som står till buds vid ett givet tillfälle.

Talang innehåller definitionsmissigt ett tävlingsmoment. Varför? Därför att man måste ha något att jämföra med, nämligen bristen på talang. Hur kan man bedöma talang än jämförelser? Mozart var, påstås det, en större talang än Salieri. Dali klev fram som surrealismens främste målare, och det var hans talang, påstås det, som visade vägen. Andra, som Magritte, följde efter. Ansel Adams och Edward Weston bröt ny mark mer eller mindre jämsides. Den vanliga uppfattningen är, att medan Weston tveklöst var en ren konstnär, som som blev berömd men aldrig förmögen, så hade Adams ett bredare register som gjorde honom både rik och berömd.

Var Mozart mer talangfull än Salieri, Dali mer än Magritte, Adams mer än Weston, eller var det tvärtom? Det vet vi faktiskt inte och får aldrig veta, utan vi får nöja oss med att bara tro och tycka vad vi vill om vilka konstnärer vi uppskattar eller inte. Talang kan inte mätas. Antingen har man talang, eller inte, så enkelt är det. På det här planet blir diskussioner om talang bara ett meningsutbyte och inte en vetenskaplig diskussion.

Antelope Canyon Panorama 2
Fuji 617, Fujinon 90mm, Provia 100F

Det här bilden är ytterligare ett exempel på hur man kan återupptäcka Antelope Canyon bara man besöker detta otroliga område med öppen blick och öppet sinne. Det är med avsikt som jag bara valt ut bilder från Antelope Canyon för att visa att vissa platser är bättre för att locka fram kreativiteten än andra.

Talang finns på alla områden, och inte bara i konsten. Talang är den där "gnistan" som somliga har, men inte andra. Talang är den svårfångade egenskap som gör skillnaden mellan det som är bra och det som är storartat. Det är förmågan att använda alla resurser på ett sätt som ingen annan har kommit på, på ett mer kreativt sätt, eller bredare, eller grundligare eller något annat. Talang kallas för olika saker på olika områden. För talare kallas det för vältalighet, för skribenter för flyhänthet. Berättelsen om Demostenes, en vältalare i antikens Grekland, visar kanske bättre än någon annan berättelse betydelsen av talang kontra fysiska begränsningar, liksom talang kontra övning. Demostenes övervann sin stamning genom att öva sig i att tala med munnen full av stenar. Cyrano de Bergerac, vars vältalighet är det centrala i Edmond Rostands pjäs, övervann sitt handikapp, sin enorma näsa, genom att skoja bättre med sig själv än vad retstickorna kunde.

På många områden kallar man framstående personer för *begåvade*, *lysande* eller *geniala*. Det som förenar är att det aldrig finns någon riktig definition, en samsyn om vad denna gåva, lyskraft eller genialitet egentligen består av. Talangen är ett mysterium. Vi njuter av att den finns och vad den förmår, men vi har svårt för att ringa in den.

Men vad är det för "resurser" som talangfulla människor kan utnyttja bättre än vanliga dödliga? Det beror på vilket område man talar om. Det finns talangfulla ingenjörer, ekonomer, racerförare, farmaceuter, murare, mekaniker och så vidare. Och det finns naturligtvis talangfulla konstnärer och artister.

Och vad utmärker en talangfull fotograf? För det första att här betyder talangen föga utan praktiska kunskaper. Varför? Därför att det inte går att ersätta kunskaper med något annat. Om talang innebär att man ska kunna utnyttja sina resurser till det yttersta, så måste man veta vilka resurserna är och hur de bäst kan användas. Man måste bli expert inom de resurser som står till buds. Först då kan man nå lika långt eller längre än någon andra som också vet hur resurserna ska användas.

Inom konsten tror man ofta att enbart talang kan uppväga alla andra brister. Så är det inte. Talang är ingen ersättning för bristen på kunskaper, studier, erfarenhet, hängivenhet och så vidare. Talangen är grädden på moset. Utan "mos", inget att lägga "grädden" på. Talang är samma som inspiration, fantasi, slentriantänkande med mera. Talang är förmågan att överskrida sina egna och i viss mån utrustningens begränsningar. I en biltävling kan inte ens den bästa förare få en Minardi att gå som en Ferrari. Man kanske blir den bästa Minardi-föraren på banan, men trots det slagen med hästlängder av en halvbra Ferrari-förare. Sådan är verkligheten. Det är kanske inte rättvist, men man måste förstå hur verkligheten fungerar.

Antelope Canyon Panorama 3

Fuji 617, Fujinon 90mm, Provia 100F

Folk har frågat varför jag tar så många bilder i Antelope Canyon och inte på andra, liknande ställen, som The Wave, som är många fotografers favoritställe. Jag gör det att Antelope Canyon erbjuder så mycket för kreativ fotografering, medan andra ställen känns lite begränsande.

11. Övningar

Övningarna i den här essän är lite svårare i de föregående. Varför, och det framgick i inledningen, är att ämnets karaktär fordrar mer inlevelse.

Inte desto mindre är uppgifterna utformade för att hjälpa dig att upptäcka om du är en konstnär, eller hjälpa dig att bli en mer helgjuten konstnär.

A. Skriv en programförklaring

Inget är så nyttigt som att förklara för sig själv varför man gör något, hur man nådde dit och vart man vill nå.

B. Skriv din historia som konstnär

Berätta om det du gjort inom alla former av konst (fotografering och annat) från barnsben till nu. Leta rätt på gamla teckningar, foton, lerfigurer, målningar och allt annat som du gjort i konstväg, och sätt ihop dem till en samling. Om en del saker inte finns kvar, beskriv dem i ord så gott det går, och lägg anteckningarna till samlingen. Eller, vilket vore ännu bättre, försök att återskapa det som saknas, om det går. Det kommer att skilja sig från originalet, men återskapandet kan ge en konstnärlig aha-upplevelse.

C. Porträtt av konstnären som ung

Beskriv dig själv som du minns att du var när du började din konstnärliga bana. Åldern när man började varierar från person till person. Du var kanske barn, tonåring, i tjugoårsåldern, medelålders eller i någon annan ålder. Det här är förstås subjektivt, men det viktiga är att du beskriver dig själv så gott du kan: utseende, tankar, drömmar, mål i livet, förväntningar. Det här är ett sätt gå till botten, att hitta inspirationskällan, och vägen dit går via minnen från förr. Beskriv minnena så levande som möjligt. Du behöver inte skriva om du inte vill, utan gör då något annat som förkroppsligar minnena: rita, måla, gör en lerfigur, komponera eller vad som helst. Låt inte besvikelser eller livets berg-och-dalbana hindra dig. Försök att sätta dig in i hur du var förr.

- D. Gör en lista över alla missuppfattningar om konst som du hade innan du läste den här essän.
- E. Tvekar du inför konstnärskapet?
Om du tvekar, varför tvekar du? Skriv ned det.
- F. Tror du på att turen?
Har du fått höra att du har haft tur som fotograf? Tror du det själv? Har du haft tur? Tag tid på dig att fundera på saken. Fundera särskilt på hur din syn på turen påverkat dels ditt arbete, dels andra konstnärers.
- G. Sätt igång och ta de bilder som du alltid velat.
Gör det nu direkt! Ta de bilder du skulle vilja ta, men skjutit på tills du har blivit "tillräckligt bra". Men nu gäller det att göra det på stort. Gör bara inget dumt, utan ta tag i din tvekan och skälen till att det ännu inte blivit gjort. Jag tror att det enda sättet att övervinna en osäkerhet är att gå rakt på och göra det som man är osäker på. Så var nu snäll och gör det som du har skjutit på i årtal. Inte blir lätt, men låt det äntligen bli dags!

Horseshoe Bend with Flowers

Linhof Master Technica, Schneider 75mm, Provia 100F

Det här är den mest kreativa bild jag tagit på just den här platsen. Jag åker dit nästan varenda gång jag är i Antelope Canyon. Det är också den bild som är minst "klassisk", stilmässigt sett, såtillvida att halva flodkröken blev skynd bara därför jag ville ha med hela busken. Fast på det sättet fick bilden en spänst, ett kraftfält mellan två cirkelformade element: den blommande busken i förgrunden och flodkröken i bakgrunden.

12. Slutsatser

Vi lever i en värld som uppmuntrar tekniska snarare än konstnärliga, mekanistiska snarare än organiska synsätt, och ekonomens värderingar snarare än mecenatens. Det är inställningar på tvärs mot konsten. Även om all konst har sina tekniska sidor, som digitalfoto, handlar konst om att uttrycka sig, om inspiration, om att dela med sig. Mediet och konstformen, hur olika de än är i olika fall, spelar mindre roll jämfört med det budskap man vill framföra. Inget vet hur grova eller fina mejslar som Michelangelo använde, om de var gjorda av härdat stål, stål från Damaskus eller av någon annan metall. Bara experter vet vilken sorts film som Ansel Adams använde när han skapade *Moonrise*, *Hernandez*, *New Mexico*. Det går förvisso att hitta fler exempel. Om tio år är det ingen som vet om dina raw-filer lagrades på ett hårddiskkort eller vanligt compact flash-kort i kameran. Betydelselöst.

Vi lever också i en värld som sätter gränser. Konstnären ska ju inte känna några begränsningar i sitt skapande. Dessvärre är det i allt högre grad tvärtom när det gäller de inskränkningar som konstnärer lägger på sig själva, eller uppfattar att andra gör. På en workshop som jag höll nyligen (om mina bilder från Paris) var det någon som frågade vad landskapsfotografi var. Jag svarade att "det är i stort sett allt som finns utomhus". Jag fattade inte frågan tills jag insåg att frågeställaren såg en konflikt mellan att ta naturfoton och stadsbilder. Själv hade jag aldrig sett det som en konflikt mellan att fotografera det ursprungliga landskapet och stadslandskapet, utan för mig var båda sakerna landskapsfotografi. Antagligen är det en skillnad för den renlärige. Fast inte för mig. Många fotografer känner sig dock bundna av liknande begränsningar. Om man inte får tänka fritt, hur skulle man då kunna vara kreativ? Och om man inte kan vara kreativ, hur kan man då vara konstnär?

Konst kan inte heller värderas efter hur mycket pengar den drar in. Det spelar ingen roll om man inte tjänar ett öre, eller tjänar rent snuskiigt mycket, någon konstnärlig värdemätare är pengar inte. Jag har sett båda sidorna, och vet att det inte hade ett dugg med det konstnärliga värdet att göra. Konstnärligt värde å ena sidan, och inkomster å andra sidan, är två skilda saker.

Till sist ska man tänka på att konstnärskap bygger på att någon vill uppskatta konsten. Jag tror inte att man kan göra karriär inom konsten. Konstnärskap är istället något som man väljer på gott och ont. Det är ett svårt val, och det kan man göra på olika sätt. Man kan försöka att leva på konst. Vissa är väldigt bra på det, - men då måste man beakta resonemanget i andra stycket, ovan, av det här avsnittet.

Man kan också avgränsa sig till sig själv och en mindre krets, utan att tänka på inkomsterna. Det kan vara bra, för då slipper man utsätta sin konstnärssjäl för de snytingar som man onekligen får när man säljer sin konst. Dessutom slipper man öda tid på marknadsföring, försäljning, att sitta av utställningar, bokföring, skatter och annat som är oundvikligt för den som vill *leva på att vara konstnär*.

Det går också att låta din konst vara en privat sfär som ingen mer än du och några enstaka har tillträde till. Då tackar man nej till att bli uppmärksam utåt, de *kändis i tio minuter* som medierna frestar med. Det här valet, som är raka motsatsen till att göra "konst som säljer", är kanske det som ger en den största friheten att skapa. Man får välja själv om det är värt det.

Till sist, tänk på att skapa konst ska både vara roligt och kreativt. Om det tar emot, stressar, bekymrar eller ger huvudvärk och sömlösa nätter, ja då är något på tok. Man måste göra sig kvitt stressorsaker om man ska vara kreativ.

Jag använde nyss uttryckt *att leva på att vara konstnär*, och jag gör benhård skillnad mellan att å ena sida vara konstnär och å andra sidan leva på sin konst. Det är för att jag tycker att det är två helt olika saker. Det förra innebär att man är konstnär, det senare affärsman. Det är därför som nästa essä, den elfte i denna serie, får titeln *Att leva på sitt konstnärskap*. Om det lockar, eller om du har några kommentarer till den här essän, skicka ett mejl till mig: alain@beautiful-landscape.com

Och till dess, som hittills, är det bra att säga: *a suivre*, fortsättning följer.

Alain Briot
Peoria, Arizona, USA
April 2005

Originaltext & foto
Copyright © Alain Briot 2005
All rights reserved worldwide

Översättning från engelska: Per Stymne, per.stymne@home.se

alain@beautiful-landscape.com
www.beautiful-landscape.com